

URASÁGI INTÉZKEDÉSEK PESTIS IDEJÉN ALSÓ- S FELSŐ- SZŐLŐSÖN.

Dicsírtessék az úr Jésus Christus: mind örökké Amén.

Anno 1739. a die 29. Maji az fölséges koronás király urunknak parancsolati és nemes vármegyénk rendelési szerént is tétettetett az mostani körülálló *döghalál vagyis pestises üdökre* nézve *Fölső- és Alsó-Szölösi*¹⁾ rendtartások jegyzése.

1. Legelsőben is, hogy az fölséges kegyelmes úr Isten, az ő szent akaratja szerént, maga ostorátul, ezen helységetek egész lakosival együtt tovább is megmenteni, és jó egészségben megtartani; ugy, azmely helyekre reá boesátotta is azon ostorát, azokat is attul mennél hamarébb megszabadítani, és így, mind az döghalált, mind pedig az éhséget és hadakozást is tülünk és egész országunktól is távoztatni; az boldogságos szüz Máriának ugy mint országunk patronájának, szent őrző angyalinknak, szent Sebestyén, szent Rochus, Xaverius szent Ferencz, szüz szent Rozáliának, és a többi szenteknek érdeme és esedezése által, az úr Isten kegyelmesen méltóztassék. E végre és jó szándékra tehát, minden ember gyakrabb szent gyónás és szent áldozás által is, életit is megjobbítsa, mindenféle vétectől és rosszszaságtul magát tartóztassa, sőt akitül mikor lehet böjtöléssel, és alamizsnálkodással tegye magát az úr Isten előtt kedvesebbé. Azonkivül pedig, itten általunk közönségesen elrendelt mindennapi ájtatosságokat gyakorolja. Ugymint, legelsőben is az hajnali harangozásokor, három angyali üdvözetet, és ahhoz öt miatyánkot, öt üdvözetet és egy hiszek-egy-Istent mondja el térdepölve. Azután napkelet tájban, ujabb harangozásokor, minden munka előtt lévő szent mise halgatásra megjelenjen, és utánna a szentség előtt fonszóval mondani szokott könyörgéseket az lelkiatya után imádkozza. Ismég déltájban akárhol, bent vagy kint, akár mely munkában volna is, meghallván az harangozást (vagy ha azt nem hallaná is, de a déli üdöt magátul is észrehevén) essék térdire, és azon három angyali üdvözetet, és ahhoz öt miatyánkot, öt üdvözetet, és

¹⁾ Nyitra megyében.

egy hiszek-egy-Istent mondja el ájtatosan. Végtére napnyugat tájban utolsó harangozáskor, valakitül lehet, a templomnál (vagy ahol megint az harangozást meghallaná) ugyanazon három angyali üdvözetet az kimult lelkekért szokott verssel, és öt miatyánkot és öt üdvözetet, és egy hiszek-egy-Istent, s ahhoz szokott könyörgéseket az lelkiatyával buzgón imádkozza. Azonkívül minden vasárnap, és minden ünnepen, bévett szokásunk szerént, nemcsak a szent mise halgatáson, de utánna a szentséggel járó processión is jelen legyen, az kivel visszatérvén az templomban végtére, fönyszóval levő könyörgéseket, szokás szerint, a lelkiatya után buzgón imádkozza. Ezeken kívül is, kiki maga különös ájtatossággival főképen mostani veszedelmes üdökben, az úr Isten kegyelmét keresni bővebben is mint máskor igyekezzék.

2. Hogy pedig ez ilyen ájtatos jótétemények között, annál inkább mindenféle rosszszaságtul óhassa minden ember magát, azért is az korcsmákra való járás, főképen muzsikával és tánczsal, ugy más akármi-féle játékokra való gyülekezet is, egyszóval mindennemő olyan öszvegyülés, multság és alkalmatosság, melyben az úr Isten könynyebben megbántódhatnak, és a felebaráti szeretet is megsértődhetnek, tilalmas legyen. Az ünnepnapszegők és káromkodók, tobzódók és részegeskedők és egyéb rosztévk és véték-követők keményen megbüntettessenek, vágy 12 forint birságlással, vagy kalodával és csapással. Valaki pedig másikat meglátná, meghallaná, vagy megtudná afféle vagy akárminémő roszságot elkövetni, az olyan rosztévtől nem csak megföddenyi, eltávoztatni, és elvonni, hanem még az fölöltevalóknak, tisztartónak vagy uraságnak be is vádolni tartozik, avégre, hogy a rosztévk érdemesen bünhődjenek, mert máskép aki elhalgatná, ő is magát a rosztévkkel együtt vétkessé tenné, és az úr Isten boszuállását is okozhatná.

3. Ezeket minden ember előre, és mindenekfölött megtartván, és így az úr Isten segítségével, és szent akaratjával kezdvén és szálván az emberi mód szerint való őrizkedésre is, következnek már ehez való további rendtartások. Úgy mint *körülárkoltatván, töviseltetvén, és gátolatván egész falu*, meg ne merészelje senki azt megkezdenyi, megsérteni vagy megbolygatni, hanem inkább kiki *maga darabját* igazítani és épségben tartani, sőt az egész közös kerítésekre is akitül menynyire lehet gondot viselni és vigyázni köteles lészen, úgyhogy azon se szekér, se marha, se gyalog ember vagy gyermek által ne bujhasson, ne hághasson és ne mehessen, se éjjel se nappal, se nyilván se alattomban vagy loppal senki azt meg ne próbálja, vagy 12 forint birság vagy kaloda és csapásbeli büntetés alatt.

4. Hanem azkinek vagy munkára, vagy más elégséges okra, szükségesség lesz a faluból kimenni (de nem héjába valóra) tehát alábbirt

mód szerint kimehet ugyan, de nem másutt, csak a falu két végén hagyatott *strázsás kapukon*, kik közül egyike, ugymint a felső kapu a *verebélyi* utnál, másika pedig ugymint az alsó kapu a folyóvíztől való falu végén vagyon fölállítva. Ezen mind egyik, mind másik kapunál szüntelen, mind éjjel, mind nappal, 2—2 strázsáló igaz, józan, gondos és hiteles ember állittatván, azok ébren vigyázzanak, éjjel-nappal fegyveresen, gyakran megemlékezvén arról, hogy reájok bizattatott és tőlük is függ az úr Isten kegyes akaratja mellett, az egész helységben lakozó számos embereknek élete, vagy halála, megtartása, vagy veszedelme. Azért is az nekik különösen kiadott rendtartást, parancsolatokat és punctumokat, minden személyválogatás nélkül, hiven és erősen megtartsák és beteljesítsék.

5. Hogy pedig az külsők, idegenek utonjárók, és főképen elégséges passuális-level nélkül valók, tudatlanul az kapuig hétéjában ne fáradjanak, tehát midőn a szükség azt kívánja, olykor állíttathatnék még kívül is a mezőben, a nagyobb ország utjainál 2 fiók-strázsa, ugy mint a falun fölül az Akasztófa nevű fánál egy ember, másik ember pedig a vizen túl kint a homokon, ahol szintén kettőzik az ut, egyik ide, másik másfelé vivő, ezen két fiók-strázsa-helyeken álló emberek, ott kinn arra figyelmetesen vigyáznának, hogy mihelyt valami szekeret, gyalogot, vagy lovas embert észrevennének, erre, a kapuink felé igyekezni, tehát távolról kiáltván reája, inkább idején térítenék el őtet innen másfelé, hogysen mind hiába eddig fáradna.

6. Éjszakának idején, az kapunk lakatra lévén csukva, senkinek se nyitassanak ki, hanemha a tisztartó vagy az uraság (nagy okbul) megengedné. Nappal pedig, ha külső ember, valami utonjáró, csak szomszéd helységből való is, ámbár ösmerős volna, az kapuinkhoz jönne, tehát azoknál vigyázó strázsálók, ne várják az olyat épen a kapuig jönni, hanem idejében fönsszóval állítsák meg őtet, egy hagyításnyira a kaputól, és megtudakozván: ki legyen? honnét jön? hova akarna menni? etc. Kérdezzék meg tovább, van-e elégséges friss passus-levele? hogy ugy mint egészséges helyről jön-e? és félelmes helyeken által nem ment-e? etc. Ha olyan passusa nem volna, tehát minden személyválogatás nélkül, a strázsálók igazítsák el azonnal a kaputól, és csak egy nyommal se bocsássák közelebb. Ha szót nem fogadna, és netalán tán maga hatalmával is beljebb akarna jönni, tehát ellenben a strázsa is erővel se bocsássa, sőt ha másképp nem lehetne, fegyveres kézzel is ellentálljon neki és kergesse vissza a kaputól, ilyen lévén, sőt még keményebb is mind fölséges urunknak mind az nemes vármegyének parancsolatja.

7. Az kik pedig mondanák, hogy vagyon elégséges passusok, tehát a strázsa tegye ki a kapu tetején által, a hosszú nyelvű *csiptetőfát*, és kiáltsa, hogy azon passust vagy akárminémü levelet, csak egyik ember hozza közelebb és tegye be a csiptetőbe, és onnét a kaputul, azon külső ember térjen megint vissza, előbbeni állására, úgymint egy hagyításnyira. Azonban a strázsa bevonván a passust, vagy akárminémü levelet, ugyanazon csiptetőfával a tüzelő füstön forgassa és *füstölje* jól ki, előbb hogysesem mint kezibe venné, és úgy az tisztartó kezéhez, vagy az uraság kezéhez küldetessék avégre, ha be lehet-e bocsátani, vagy nem? tudtára adatik a strázsának. Az *füstöt* pedig ilyen nyavalyás üdőkben szokták javallani holmi csontokból, marhakörmökből, szarvakból, bőrhulladékokból, sőt száraz marhaganéjból is csinálni, ahol fenyüfaágak nem találtak, azért ezen strázsák is, néha ilyen füstöt készíthetnek.

8. Mivel pedig az itthonvaló lakosoknak is, ámbár csak az határban, munkára való ki s bejárásátul méltán félhetni, azért a strázsa a kaput, nappal is jól bezárva tartsa és mikor kívántatik csak fél-kaput, vagy egészen nyissa meg, és megint zárja bé. *Gyermeket*, 12 esztendősnél kisebbet, a strázsa ki ne bocsásson nappal is, hanemha az anyjával köllenék neki kimenni, vagy apjával, vagy más reája gondot viselő emberrel, de úgy, hogy vissza is megint olyannal jöjjön be, és így soha magányosan a gyermek se ki, se be ne bocsájtassék. Éjszakára pedig, senkit mást ki ne ereszszen, csak akik *lovakkal legelésre* egyszerismind kimennek, mindenkor egy reájok vigyázó gondos gazda-emberrel, vissza is csak úgy bocsássa be azokat, nem máskép, sem egyenkint. Itt való öregebb ember is, valaki a kapun ki akarna menni, tartozzék a strázsának megjelenteni hová, és mi dologra megyen, mert helyes ok nélkül, vagy hejába valóra, nem szabad a faluból senkinek kimenni, hanemha munkára, vagy más helyes okra mondaná magát menni, csak a határunkban, tehát bocsássa a strázsa mind ki, mind vissza, de vigyázva, megkérdezővén visszajövet is tőlük, hol jártak? hol mulattak? mi dologon voltak? kivel akadtak szemben? etc., tartozzanak mindenekre felelni a strázsának.

9. A határon kívül pedig, vagy más faluba, ha valaki mondaná magát menni, tehát a strázsa ne bocsássa ki a kapun addig, valamíg meg nem mutatja az iránt való passusát, vagyis engedelmét a tisztartótól vagy az uraságtul. Mert ha valaki a faluból, ki akar menni szükséges dologban más helysége, vagy akárhová ki, ezen Fölsőszőlősi határunkbul, tehát tartozik az iránt magát, a tisztartónál vagy az uraságnál megjelenteni, engedelmet s egyszerismind passus-levelet kérni, s megvallani, hova? s mi dologért akar menni? mikor indulni? s meddig

ott mulatni? És így ha szabad, és egészséges helyre, méltó dologban kívánczoznék, tehát elbocsájtassék, és aszerint circumstantialiter, formálattván és irattatván neki passus, egyszersmind meghagyattatnék, hogy a bizonyos időre megtérjen, úgy, hogyha csak lehetséges, nagy ok nélkül, más külső faluba vagy helyen ne háljon senki, ott is míg a külső helyen mulat, akivel nincs dolga ne társalkodjék, az üdöt hejába ott ne töltsse, hanem akivel dolga van, azt igyekezzék mennél hamarébb elvégezni, és frissen, egészségesen, amint elment úgy visszasietni. A passusára pedig, azon külső helységbeli hiteles ember által irassa fel napját, melyben ott volt, kívül kitetszik, hogy másuvá nem járt. Azon passusát pedig, midőn az kapuhoz visszajönne, ő is szintén úgy, mint idegen, nyujtsa be az strázsának, és ha különbözés nem találatik benne, tehát bebocsájtassék. Ha pedig a strázsások észrevennék, vagy megtudnák, avagy más akárki is bejelentené, hogy valamely falubeli személy, midőn a kapun kimenne, azt hazudná, hogy csak a határba fog menni munkára, vagy egyéb szükségére, azonban kimenne a határbul más helységre, passus, vagy engedelem és hir nélkül, tehát az olyat a strázsába ne bocsássa, a tisztartó vagyis uraság hire és engedelme nélkül, mindaddig, valamíg merészlett cselekedete, dolga és járása nem revideáltatik, vizsgáltatik és büntetésre is végeztetik, amint fogja érdemelni, sőt ha félelmesebb dolog tudódnék meg valaki felől, az olyan ki is rekesztetnék a faluból és 42 napig be nem eresztetnék.

10. Az marha legelésére éjszakákon kijáró ifjabb cseléddel, mindenkor egy gondosabb hiteles gazdaember sor szerint járjon mind ki, mind be, egyszersmind azkitül a többi mindnyájan függjenek, szavát fogadják, ő pedig egész éjszakán, jó vigyázásban és rendben tartsa alattavalóit, hogy kárt se okozzanak, de főképen hogy a határbul ki ne menjenek, sőt a határban is, más idegenekkel vagy csak szomszéd helységbeliekkkel is, öszve ne akadjanak, közel se essenek, s ne is beszéljenek, hanem inkább kerüljék, távoztassák és térítsék, vagy ha másképp nem lehetne, el is kergessék magoktul. Ha pedig valamelyik cselédlegény nem gondolván azon fölötte való gazdaemberrel is, valami ellenkezőt merne elkövetni, úgyhogy azon velek lévő gazdaember, talán nem bírhatna véle, tehát tartozzék az olyant a tisztartónak vagy az uraságnak megjelenteni és bevádolni, vagy ha félelmesebb dolgot követett volna, azonnal még oda kint kompániájából kirekeszse, és visszajövet hajnalban, az kapun álló strázsával se bocsáttassa be addig is, míg dolga és cselekedete meg nem láttatnék és vizsgáltatnék, s büntetése is vagy érdeme szerint további kirekesztése is találtatnék.

11. Az mindennapi kijáró, és mindenféle pásztorok is akár az uraság, akár falusiak részirül valók, úgy az úr dolgára, vagy maguk

munkájára, akár szőlőkben, kertekben, földekre, rétekre és erdőkben vagy akár hova menők is, valamint az följebbirt éjszakára marhával legelni kijáró cselédek, bent az határunkban is másuvá ne sétáljanak, hanem a mire kimentek ahhoz lássanak, idegen utonjárókkal vagy más ismerősökkel is, sőt szomszéd helységbeliekkel is (ámbár ezen hegyünkön azok is, magok szölejében lennének) öszve ne akadjanak, ne is beszéljenek, inkább, amennyire lehet kerüljék, és távoztassák őket sőt ha amazok közelgetnének is ezen fölsözölősiekhez, ezek távolrul térítsék el magoktól, mondván, hogy nagy tilalom, és büntetés érne őket, ha megtudatnék, azki pedig meglátná, hogy valaki ellenkezőt cselekedne, tartoznék egyik a másikat, akár atyafiát is bejelenteni és bevádolni, netalántán midőn egyet elhallgatna, azáltal százuknak is veszedelmét okozhatná.

12. Ha valamely szőlősi lakos emberünk, az följebb irt rendet meg nem tartja, és a tilalom ellen valamit vét, cselekszik, vagy általhág, annyiszor 12 forint birságlása, azonkívül pedig, férfinak lánczon, asszonynak pedig kalodában lévő büntetése, gyermekeknek pedig őket illető verettetése fog lenni, sőt ha félelmesebb dolog bizonyosodik valakire, az olyan a falubul is kirekesztetik, és 42 napig be nem bocsáttatik. Az gazdák azért és cselédes emberek magok gyermekeit és cselédjeit úgy oktassák, tilalomban és vigyázásban tarsák, hogy azok helyett ők maguk az fölyebb irt büntetéseket ne szenvedjék.

Engedje az úr Isten, hogy az maga ostorát mindenfelől kegyelmesen megállítván, az följebbirt tilalmakra és rendelésekre sokáig szükségünk ne legyen, kanem inkább szabaditson, mentsen és őrizzen meg minden rosztul ő szent fölsége mindnyájunkat, az kiért méltó, hogy minden ember éjjel-nappal, munkája között is megemlékezvén, kérje és imádjá az úr Istent, amikor pedig többre nem érkeznek, hacsak buzgó fohászzkodásával is enyhítse ő szent fölsége ostorát.

Eredetije a magyar nemz. muzeum levéltárában.
